Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond: Euroopa investeeringud maapiirkondadesse

ÜHISE PÕLLUMAJANDUSPOLIITIKA STRATEEGIAKAVA 2021-2027 KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE PROGRAMM

Töö nr 19PA94

INSPIRING ENVIRONMENT

2020

SISUKORD

1 Sissejuhatus 3

2 ÜPP strateegiakava eesmärgid 4

3 ÜPP strateegiakava seos muude strateegiliste planeerimisdokumentidega 6

4 KSH ulatus ja metoodika 7

5 ÜPP strateegiakava elluviimisega eeldatavalt kaasnev keskkonnamõju ja mõjutatav keskkond 10

6 KSH osapooled 12

7 KSH protsessi ja selle tulemuste avalikustamise ajakava 14

8 Lisad 17

Lisa 1. KSH juhteksperdi KeHJS § 34 lõike 4 punkti 6 kohane kinnitus 18

Lisa 2. Asjaomaste osapoolte seisukohad ja nendega arvestamine 19

Lisa 3. Avaliku väljapaneku ajal kirjalikult esitatud seisukohad ja nende vastused 27

Lisa 4. Avaliku arutelu protokoll 33

1 SISSEJUHATUS

Aastateks 2021-2027 koostatakse Maaeluministeeriumi juhtimisel Euroopa Liidu (EL) ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava. Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava (edaspidi ka *ÜPP strateegiakava* või *strateegiakava*) koostamise eesmärk on koostöös ministeeriumitega, koostööpartneritega ja huvigruppidega luua strateegiline arengudokument, mis aitaks parandada põllumajandustootmise, toiduainete tootmise ja maapiirkondade säästvat arengut.

Koostatava ÜPP strateegiakava alusdokumendiks on Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse eelnõu, millega kehtestatakse eeskirjad, kuidas toetada liikmesriikide koostatavaid Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavaid ÜPP strateegiakavasid. Strateegiakava koondab senised maapiirkondade arengule suunatud investeeringutoetused ning otsetoetused ja turumeetmed, ehk nn senised esimese ja teise samba tegevused. ÜPP strateegiakava eelkäijaks saab lugeda Eesti maaelu arengukava, mis hõlmas vaid maaelu arengu toetuste kasutamist ehk nn teise samba tegevusi.

Maaeluministri 18. juuni 2019. a käskkirjaga nr 98 algatati ÜPP strateegiakava keskkonnamõju strateegiline hindamine (edaspidi ka *KSH*). KSH algatati keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 33 lõike 1 punkti 1 ja § 35 lõike 2 alusel. ÜPP strateegiakava koostatakse põllumajanduse valdkonnas, millest tulenevalt on KSH läbi viimine kohustuslik.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise keskseks eesmärgiks on ÜPP strateegiakavas planeeritavate sekkumistega kaasnevate keskkonnamõjude kohta informatsiooni kogumine ja analüüsimine ning keskkonnakaalutluste integreerimine protsessi selle võimalikult varajases staadiumis.

Käesoleva KSH programmi eesmärgiks on määrata keskkonnamõju hindamise ulatus ning täpsustada valdkonnad, kus mõjude ilmnemine on võimalik. Samuti tuuakse KSH programmis välja kaasatavad huvitatud osapooled ning KSH läbiviimise orienteeruv ajakava.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise programm ja selle alusel koostatav aruanne moodustavad üksteist täiendava terviku ÜPP strateegiakavaga ja selle koostamise alusdokumentidega. KSH programmis on ÜPP strateegiakava ning selle koostamist kirjeldavat, dubleerivat informatsiooni kajastatud seetõttu üksnes ulatuses, mis on KSH sisu ja protsessi mõistmiseks vajalik.

ÜPP strateegiakava koostamisega seotud materjal on kättesaadav Maaeluministeeriumi veebilehel: https://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/euroopa-liidu-uhise-pollumajanduspoliitika-strateegiakava-2021-2027.

2 ÜPP STRATEEGIAKAVA EESMÄRGID

EL tasemel on seatud eesmärgiks, et uuendatud ühine põllumajanduspoliitika peab toetama üleminekut täielikult kestlikule põllumajandussektorile ja aitama arendada elujõulisi maapiirkondi.

ÜPP strateegiakaval on kolm üldeesmärki:

- Tõhustada arukat, vastupidavat ja mitmekesist põllumajandussektorit, mis tagab toiduga kindlustatuse.
- Edendada keskkonnahoidu ja kliimameetmeid ning panustada Euroopa Liidu keskkonna- ja kliimaeesmärkidesse.
- Parandada maapiirkondade sotsiaal-majanduslikku olukorda.

Neile eesmärkidele lisandub sektoriülese eesmärgina sektori kaasajastamise põllumajanduses ning maapiirkondades teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil ning ergutades nende kasutuselevõttu.

Üldeesmärke püütakse saavutada järgmiste erieesmärkide kaudu:

- Toetada põllumajandustootja elujõulisust tagavat sissetulekut ja vastupanuvõimet kogu liidus, et tagada toiduga kindlustatus.
- Suurendada konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, pöörates erilist tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digiüleminekule.
- Parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas.
- Panustada kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse ning säästvasse energiasse.
- Edendada säästvat arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk.
- Panustada elurikkuse kaitsesse, edendada ökosüsteemiteenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke.
- Olla atraktiivne noorte põllumajandustootjate jaoks ja soodustada ettevõtluse arengut maapiirkondades.
- Edendada tööhõivet, majanduskasvu, sotsiaalset kaasatust ja maapiirkondade arengut, sealhulgas biomajandust ja säästvat metsamajandust.
- Parandada ELi põllumajanduse reageerimist ühiskonna nõudlusele toidu ja tervise vallas (hõlmab nii ohutut, toitvat ja säästvalt toodetud toitu, toidu raiskamise vähendamist kui ka loomade heaolu tagamist).

Strateegiakava eesmärkide saavutamiseks töötatakse välja sekkumised ehk toetusmehhanismide, meetmete paketid. ÜPP strateegiakavas esitatakse muuhulgas ülevaade riiklike vajaduste hindamisest ja sekkumisstrateegiast, sekkumiste kirjeldused ning sihtväärtus- ja rahastamiskavad.

3 ÜPP STRATEEGIAKAVA SEOS MUUDE STRATEEGILISTE PLANEERIMISDOKUMENTIDEGA

ÜPP strateegiakava koostamisel ja selle KSH läbi viimisel on eesmärgiks kooskõla teiste asjakohaste strateegiatega ja valdkondlike arengukavadega.

Ühe olulisemana neist saab välja tuua põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030 (PõKa). Arengukava eesmärk on kaasa aidata Eesti põllumajanduse, kalanduse, vesiviljeluse ja toiduainetööstuse arengule ja konkurentsivõime kasvule, toidujulgeolekule, maa- ja rannapiirkondade tasakaalustatud arengule, samuti taimede ja loomade heale tervisele, muldade seisundi paranemisele, toiduohutusele ning puhta keskkonna ja liigilise mitmekesisuse säilimisele. Arengukava koostamine toimub ministeeriumite ja huvirühmade koostöös ning tegemist on eelnimetatud valdkondade strateegilise arengu n-ö katusdokumendiga. PõKa koondab ühtseks tervikuks mitmed varasemad põllumajanduse ja kalanduse valdkonda suunanud arengudokumendid. Arengukava eesmärkide saavutamiseks on oluline, et ÜPP strateegiakava koostamisel lähtutakse arengukavas seatud prioriteetidest.

Samaväärselt tuleb arvestada ka teiste riigi tasemel kehtestatud valdkondlike või valdkondade vaheliste strateegiatega ja/või nendes seatud eesmärkidega ja prioriteetitega, sh keskkonnakaitse ja säästva arengu eesmärkidega.

Taoliste strateegiliste alusdokumentidena saab välja tuua näiteks riigi pikaajalise strateegia „Eesti 2035", Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020, Eesti säästva arengu riikliku strateegia „Säästev Eesti 21" ja Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030, Eesti riikliku energia- ja kliimakava 2030, kliimapoliitika põhialused aastani 2050 ja kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030, veemajanduskavad, looduskaitse arengukava aastani 2020, poollooduslike koosluste tegevuskava aastateks 2014-2020, metsanduse arengukava aastateks 2021-2030 jt.

Siintoodud loetelu ei ole mõeldud ammendavana ning KSH aruandes välja toodavate dokumentide lõplik nimekiri kujuneb KSH läbi viimise käigus, lähtudes tõstatuvatest teemadest ja osapoolte ettepanekutest.

Seejuures peab arvestama, et mitmed seotud valdkondlikud strateegiad/tegevuskavad on koostatud ajalise perspektiiviga kuni 2020, mistõttu tuleb analüüsida nendes seatud eesmärkide ajakohasust/asjakohasust koostatava ÜPP strateegiakava rakendusperioodiga (2021-2027) seotult ning seega eraldi käsitluse vajalikkust KSH aruandes.

4 KSH ULATUS JA METOODIKA

Keskkonnamõju strateegilisel hindamisel ja aruande koostamisel lähtub ekspert keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusest (RT I 2005, 15, 87) ja selle rakendusaktidest, samuti EL direktiivist (2001/42/EÜ) teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamise kohta, ning järgib keskkonnamõju hindamise head tava.

KSH raames hinnatakse ÜPP strateegiakava rakendumisega kaasnevaid võimalikke keskkonnamõjusid erinevatele keskkonnakomponentidele. Vajadusel ja võimalusel tehakse ühtlasi ettepanekuid negatiivsete mõjude vähendamiseks või positiivsete mõjude suurendamiseks.

ÜPP strateegiakava koostamise põhimõtted on suuresti piiritletud kõrgemal tasemel seatud eesmärkide ja reeglistikuga. KSH raames ei töötata seetõttu välja uusi üldiseid alternatiivseid arengustsenaariumeid. Strateegiakava koostamisel on võimalik erinevate sekkumiste vahel valimine, mille puhul saab arvestada ka erinevate lahenduste keskkonnakaalutlusi.

ÜPP strateegiakava koostamine ja KSH on planeeritud toimuma paralleelselt, võimaldades ÜPP strateegiakava iga osa koostamisel arvestada ka KSH-ga. Selle saavutamiseks osaleb KSH ekspert muuhulgas olulisematel strateegiakava sisulise koostamisega seotud töökoosolekutel, analüüsides asjakohasusel töö vahetulemusi ja andes vastavalt vajadusele jooksvat sisendit.

KSH täpsusaste ei saa olla suurem selle aluseks oleva strateegilise arengudokumendi täpsusastmest. Hindamisel keskendutakse teemadele, mis on strateegiakavaga antavatest suundadest sõltuvad ehk konkreetse arengudokumendi puhul olulised.

Mõju hindamise metoodika sõltub suuresti valmiva strateegiakava detailsusest, samuti selle koostamise tööprotsessi kulgemisest ja iseloomust. KSH läbi viimisega on alustatud võimalikult varajases etapis, mil ka ÜPP strateegiakava koostamine on veel algusjärgus. Seetõttu on KSH programmis kirjeldatud mõju hindamise üldised põhimõtted, jättes ruumi hindamise metoodika kohandamiseks ja täpsustamiseks edasise töö käigus.

KSH viiakse läbi kvalitatiivse kaasava hindamisena. Arvestama peab, et ÜPP strateegiakava on oma iseloomult suunav dokument, mis loob eeldused mingiteks arenguteks ja püstitab eesmärgid, kuid nende arengute rakendumisele jääb paratamatult teatav määramatus. Nt toetusskeem poollooduslike koosluste (elurikkust toetavale) hooldamisele loob eeldused poollooduslike koosluste pindala säilimiseks või ka selle ulatuse suurenemiseks ning seisundi parandamiseks. Samas ei saa täpselt määratleda, millistes piirkondades ja/või millises ulatuses sihtrühmad neid skeeme reaalselt rakendavad ja kasutavad. Seetõttu ei ole KSH käigus eeldatavalt võimalik kasutada meetodeid, mis võrdlevad näiteks mingi elupaigatüübi pindalalist muutust võrdluses baasolukorraga vms.

Seetõttu tuuakse KSH raames välja meeskonna eksperthinnangutel tuginevad kirjeldused, millised on ÜPP strateegiakava sekkumiste võimalikud negatiivsed või positiivsed mõjud ning jälgitakse nende mõjudega arvestamist (negatiivsete mõjude minimeerimist) strateegiakava sekkumistes, tehes vajadusel ettepanekuid mõjude suunamiseks.

Eksperthinnangute andmisel tuginetakse olemasolevatele andmetele, uuringutele, seonduvate keskkonnamõju (strateegiliste) hindamiste tulemustele, taustamaterjalidele, ekspertrühma ja seotud osapoolte teadmistele. KSH osana ei ole ette nähtud valdkonnaspetsiifiliste lisauuringute, modelleerimiste vms läbi viimist.

ÜPP strateegiakava koostamiseks on kokku kutsutud erinevatest partneritest koosnev ettevalmistav juhtkomisjon ning lisaks moodustatakse teemavaldkondade põhised töögrupid. Arvestades juhtkomisjoni ja töörühmade laiapõhjalisust, kasutatakse neisse kaasatud huvigruppide ja ekspertide töö käigus väljendatud asjakohaseid seisukohti ja ettepanekuid mõju hindamise ühe sisendina.

Keskkonnamõju strateegiline hindamine on avalik protsess. KSH protsessi saavad sekkuda ja põhjendatud soovitusi, ettepanekuid ja kommentaare esitada kõik huvipooled, kes tunnevad, et nende huvisid võib kavandatav tegevus mõjutada, vähemalt KSH programmi avalikustamisel, hindamise protsessis ja KSH aruande avalikustamise käigus.

KSH käigus hinnatakse sekkumistest tulenevaid otseseid ja kaudseid, lühi- kui pikaajalisi mõjusid nii loodus- kui sotsiaal-majanduslikule keskkonnale.

Seejuures on KSH käsitlusulatuseks eelkõige mõjud, mis avalduvad läbi keskkonnaelementides (maastik, mullastik, pinna- ja põhjavesi, välisõhk, bioloogiline mitmekesisus (sh elupaigad ja liigid), kliima jm) toimuvate muutuste. KSH ulatusse ei kuulu näiteks strateegiakava meetmete majandusliku otstarbekuse, Eesti põllumajanduse rahvusvahelise konkurentsivõime vms hindamine. Teatav laiema vaatega sotsiaal-majanduslike mõjude hindamine teostatakse täiendava paralleelse protsessina toimuva ÜPP strateegiakava mõjude eelhindamise raames.

Eraldiseisvalt käsitletakse KSH aruandes mõju Natura 2000 võrgustiku aladele. Tulenevalt strateegiakava iseloomust ja eesmärkidest ning üldistuse astmest piirdutakse mõju hindamisel eeldatavalt Natura eelhindamise läbiviimisega. Vajadusel tuuakse välja sekkumised/olukorrad/asukohad, mille puhul tuleb (ettevaatusprintsiibist lähtuvalt) Natura eelhindamist korrata järgmises etapis ehk strateegiakava n-ö objektipõhisel rakendamisel konkreetsetel aladel. Juhul, kui juba ÜPP strateegiakava eelhindamisel selguvad asjaolud, mis avaldavad Natura võrgustiku ala(de)le negatiivset mõju, tuleb läbi viia Natura 2000 asjakohane hindamine ÜPP strateegiakava koostamise tasemel (ulatuses ja üldistusastmes, mis on võimalik).

Mõjude hinnang antakse välja töötatavate sekkumiste kaupa, kuid lisaks arvestatakse ka kogu sekkumiste paketi kumuleerivat mõju.

Keskkonnamõju strateegilisel hindamisel arvestatakse strateegiakava rakendamise mõjuga kogu Eesti territooriumil. ÜPP strateegiakava on suunatud tegevustele Eestis ning ette ei ole näha sellise iseloomuga piiriülest keskkonnamõju, mis tingiks piiriülese keskkonnamõju strateegilise hindamise menetluse läbi viimise.

Samas võetakse KSH läbi viimisel lisaks lokaalsele ja regionaalsele mõjule asjakohasusel arvesse ka globaalsema iseloomuga keskkonnaprobleeme ja rahvusvahelisi keskkonnaalaseid kokkuleppeid, eelkõige seotuna kliimamuutustega (nt Euroopa Roheline kokkulepe (*Green Deal*)), Läänemere kaitsega (nt Läänemere piirkonna merekeskkonna kaitse konventsioon), bioloogilise mitmekesisusega (nt ÜRO bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni Aichi eesmärgid).

KSH ühe osana viiakse läbi ka vastavusanalüüs, mille käigus hinnatakse strateegiakava seoseid teiste asjakohaste strateegiliste planeerimisdokumentidega ning vastavust seatud rahvusvahelistele ja Eesti keskkonnaeesmärkidele. Esmane lühiülevaade strateegilistest alusdokumentidest on välja toodud KSH programmi ptk 3.

5 ÜPP STRATEEGIAKAVA ELLUVIIMISEGA EELDATAVALT KAASNEV KESKKONNAMÕJU JA MÕJUTATAV KESKKOND

ÜPP strateegiakava sekkumismeetmed on suunatud Eesti põllumajandus- ja toidutootmise valdkonna arengule ning ka maapiirkondade arengule laiema tervikuna. Sõltuvalt toetusmeetmete (sekkumiste) suunitlusest ja nendega seotud tingimustest suunavad ÜPP strateegiakava sekkumised maaressursi kasutamist ja tootmispraktikaid, millel on omakorda eeldatavalt otsene või kaudne keskkonnamõju erinevatele keskkonnaelementidele. KSH teostamisel arvestatakse läbivalt nende võimalike arengute mõjudega nii loodus- kui sotsiaal-majanduslikule keskkonnale.

ÜPP strateegiakava põhimõtteline lähenemine näeb ette, et sekkumispoliitika on suunatud negatiivsete keskkonnamõjude vähendamisele ja positiivsete keskkonnamõjude suurendamisele (üldeesmärk „Edendada keskkonnahoidu ja kliimameetmeid ning panustada Euroopa Liidu keskkonna- ja kliimaeesmärkidesse“). Samas peab jälgima, et sekkumismeetme positiivne mõju ühes valdkonnas/aspektis ei tooks kaasa olulist negatiivset keskkonnamõju mõnes teises valdkonnas/aspektis ja/või erinevate meetmete koosmõjus.

Seejuures arvestatakse KSH läbi viimisel vähemalt järgmiste valdkondadega, kus mõju ilmnemine on võimalik:

- Mõju bioloogilisele mitmekesisusele (elusloodusele). Bioloogilise mitmekesisuse all mõistetakse siinkohal erinevaid elusloodusele elemente nagu taime- ja loomaliigid (sealhulgas ka kohalikud taimesordid ja põlised tõud, aga ka nt võõrliikide levik) ning elupaigad (sealhulgas nii looduslike koosluste, pooolooduslike koosluste kui ka põllumaade roll elupaikade ja/või toitumisalade pakkumisel). Tähelepanu pööratakse mõjule kaitstavatele loodusobjektidele (kaitsealad, vääriselupaigad, üksikobjektid), s.h vormistatakse eraldiseisvalt mõjuhinnang Natura 2000 võrgustiku aladele.

- Mõju põhja- ja pinnaveele. Arvestatakse võimaliku mõjuga nii pinnaveekogude (s.h merele) kui põhjavee seisundile, sh vee-elustikule. Seejuures arvestatakse nii mõjuga veekvaliteedile (nt läbi taimetoitainete ja pestitsiidide jõudmise vette) kui kvantiteedile/hüdromorfoloogiale (nt läbi veevõtu või kuivendussüsteemide rajamise). Tähelepanu pööratakse ka maaparandussüsteemidele.

- Mõju maastikule ja kultuuripärandile. Analüüsitakse, milline on sekkumiste võimalik mõju loodus- ja kultuurmaastikele. Mõju maastikele mõjutab omakorda teisi keskkonnaelemente. Näiteks mõjutab põllumajandusmaastike mitmekesisus (või selle puudumine) elurikkust.

- Mõju pinnasele (mullastikule). Muuhulgas pööratakse tähelepanu turvasmuldadele ja nende kaitsele, samuti muldade viljakusele ja mullaelustikule.

- Mõju välisõhu kvaliteedile. Mõju välisõhu kvaliteedile võib tuleneda otseselt põllumajandustootmisega seotud heidetest (nt ammoniaagi heide loomakasvatusest) kui ka kaudselt läbi maastikes ja mullastikus toimuvate muutuste (nt läbi süsiniku sidumise).

- Mõju kliimale ja kliimamuutustega kohanemisele. Antud mõjuvaldkonnaga on tihedalt seotud eelnevalt nimetatud mõju välisõhu kvaliteedile (läbi kasvuhoonegaaside). Sõltuvalt välja töötavatest sekkumistest on võimalikud ka teised mõjud – nt läbi panustamise säästvasse energiasse. Samuti peab arvestama, kuidas toimivad kavandatavad sekkumised muutuvates kliimaoludes ning kas ja milline roll on neil kliimamuutustega kohanemisel.

- Mõju sotsiaal-majanduslikule keskkonnale (inimese tervisele ja heaolule). ÜPP strateegiakava üks üldeesmärke on parandada maapiirkondade sotsiaal-majanduslikku olukorda, millega seotult võib oodata otsest positiivset mõju elanike heaolule. KSH raames arvestatakse lisaks ka selliste mõjudega inimeste tervisele ja heaolule, mis tulenevad võimalikest (loodus)keskkonna muutustest.

Mõjude hindamisel pööratakse muuhulgas tähelepanu loodusvarade kasutamisele ja jäätmetekkele.

KSH aruande koostamisel võidakse erinevaid mõjukomponente vastavalt sisulisele ja vormistuslikule vajadusele grupeerida.

Mõjutatavaks keskkonnaks on tervikuna kogu Eesti – siinsed kultuur- ja loodusmaastikud, elanikkond, veekogud, välisõhu seisund jm. Olemasoleva olukorra ülevaade, sh asjakohases ulatuses mõjutatava keskkonna kirjeldus, ning selle probleemkohtade kaardistus on esitatud dokumendis „ÜPP strateegiakava 2021-2027: SWOT-analüüs ja vajaduste kindlaksmääramine erieesmärkide kaupa“. KSH ekspert ei ole pidanud vajalikuks antud kirjelduse ja analüüsi dubleerivat käsitlust KSH programmis, kuid see on üheks KSH läbi viimisel arvestatavaks sisendinformatsiooniks. Dokumendi eelnõu on tervikuna kättesaadav Maaeluministeeriumi veebilehel: https://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/euroopa-liidu-uhise-pollumajanduspoliitika-strateegiakava-2021-2027.

KSH aruandes tuuakse välja täiendavad mõjutatava keskkonna (ja selle seisundi) kirjeldused/olukorra ülevaated ulatuses, kus see on vajalik eeldatavate arengute/keskkonnas toimuvate muutuste mõistmiseks.

6 KSH OSAPOOLED

ÜPP strateegiakava koostamise korraldaja ja koostaja ning KSH eksperdi kontaktandmed on esitatud alljärgnevalt (Tabel 1).

Tabel 1. ÜPP strateegiakava ja KSH koostajate kontaktandmed

ÜPP strateegiakava koostamise korraldaja ja koostaja	KSH ekspert
Maaeluministeerium (maaelupoliitika ja analüüsi osakond) Lai tn 39/41, Tallinn Kontaktisik: Anu Kalju tel 625 6296 anu.kalju@agri.ee	Estonian, Latvian & Lithuanian Environment OÜ (ELLE OÜ) Tõnismägi 3a-15, Tallinn Kontaktisik: Pille Antons tel: 6117699 pille@environment.ee

Keskkonnamõju strateegiline hindamine viiakse läbi keskkonnakonsultatsiooni ettevõtte Estonian, Latvian & Lithuanian Environment OÜ eksperdigrupina. Eksperdirühma kuuluvad vähemalt alljärgnevad liikmed.

- Pille Antons - KSH juhtekspert. Valdkonnad: metoodikate valik, pinna- ja põhjavesi, maastik, pinnas, kaitstavad loodusobjektid, kultuuripärand, sotsiaalne keskkond, Natura hindamine, kvaliteedikontroll;
- Toomas Pallo – KSH ekspert. Valdkonnad: kliima, välisõhu kvaliteet, pinna- ja põhjavesi, sotsiaalne keskkond, vastavuse hindamine;
- Silver Lind – ekspert. Valdkonnad: pinna- ja põhjavesi, jäätmekäitlus, pinnas, vastavuse hindamine;
- Lea Jalukse – ekspert. Valdkonnad: välisõhu kvaliteet, jäätmekäitlus, vastavuse hindamine;
- Agnes Saks – ekspert. Valdkonnad: bioloogiline mitmekesisus, vastavuse hindamine.

Ekspertrühmas muudatuste tegemisel tagatakse piisava pädevuse olemasolu ekspertrühmas tervikuna. Vajadusel kaasatakse KSH protsessi täiendavaid eksperte.

KSH protsessi kaasatakse lisaks ÜPP strateegiakava koostajale asjaomaste asutustena vähemalt järgmised osapooled: Keskkonnaministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Rahandusministeerium, Kultuuriministeerium, Siseministeerium, Kaitseministeerium, Sotsiaalministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Keskkonnaamet, Põlumajandusamet, Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet, Põllumajandusuuringute Keskus, Veterinaar- ja Toiduamet. Samuti kaasatakse KSH protsessi valitsusvälised keskkonnaühendused läbi Eesti Keskkonnaühenduste Koda ning kõik ÜPP strateegiakava juhtrühma liikmed (eelpool juba nimetatutele lisanduvad seega Riigikantselei, MTÜ Eestimaa Talupidajate Keskliit, Eesti

Tõuloomakasvatajate Ühistu, Eesti Taimekasvatuse Instituut, MTÜ Eesti Erametsaliit, MTÜ Eesti Maaparandajate Selts, MTÜ Eesti Aiandusliit, MTÜ Eesti Noortalunikud, MTÜ Eesti Leader Liit, Eesti Mesinduse Koostöökogu, MTÜ Mahepõllumajanduse Koostöökogu, Maaelu Edendamise Sihtasutus, MTÜ Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, MTÜ Eesti Toiduainetööstuse Liit, Eesti Maaülikool, MTÜ Eesti Maaturism, Eesti Külaliikumine Kodukant ja MTÜ Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon). Toodud nimekiri võib töö käigus laieneda.

KSH programmi koostamisel küsiti asjaomastelt asutustelt seisukohta programmi sisu osas. Samuti esitati programmi eelnõu juhtrühma liikmetele. KSH programmile esitasid oma ettepanekud ja kommentaarid Keskkonnaministeerium, Keskkonnaamet, Rahandusministeerium, Eesti Keskkonnaühenduste Koda ja üks juhtrühma liige. Asutuste ja isikute ettepanekud ning nende arvestamise selgitused on lisatud programmile (Lisa 2). Valdavalt on ettepanekud suunatud keskkonnamõju valdkondade ning arvestamist vajavate strateegiate ja arengukavade loetelude täpsustamisele. ÜPP strateegiakava KSH programmis tehti vastavad asjakohased täiendused.

Kõigil teistel asjast huvitatud osapooltel on võimalus protsessis osaleda läbi avalike väljapanekute ja avalike arutelude.

KSH programmi avalik väljapanek toimus 20.01.2020 - 03.02.2020. KSH programmiga oli võimalik tutvuda nii Maaeluministeeriumi veebilehel kui Maaeluministeeriumis kohapeal. KSH programmi avalik arutelu toimus 06.02.2020 Maaeluministeeriumis.

Avaliku väljapaneku ajal esitasid (täiendavad) kirjalikud ettepanekud Keskkonnaamet ja Rahandusministeerium. Kirjad ning nende vastused on lisatud programmile (Lisa 3). Avalikul arutelul esitatud küsimustele ja ettepanekutele vastati kohapeal suuliselt. Avaliku arutelu protokoll koos osalejate registreerimislehega on lisatud programmile (Lisa 4).

Edaspidiste ettepanekute, vastuväidete ja küsimustega võib KSH läbi viimise jooksul pöörduda ÜPP strateegiakava koostamise korraldaja (Maaeluministeeriumi) või KSH eksperdi (ELLE OÜ) poole.

7 KSH PROTSESSI JA SELLE TULEMUSTE AVALIKUSTAMISE AJAKAVA

Alljärgnev tabel (Tabel 2) annab ülevaate KSH protsessist ning orienteeruvast ajakavast programmi koostamise hetkel. Ajakavas võib toimuda muutusi seoses ÜPP strateegiakava koostamise ajalise kulgemisega, menetluslike toimingute viibega või hindamistööde eeldatavate mahtude kasvuga. Sisuline keskkonnamõjude strateegiline hindamine ning sisendi andmine strateegiakavasse on pidevprotsess, mis toimub paralleelselt strateegiakava koostamisega ja läbib kõiki tabelis kajastatud (menetlus)etappe.

Tabelisse ei ole lisatud strateegiakava koostamise ajalisi etappe ja konkreetseid tähtaegu. Uue perioodi ühise põllumajanduspoliitika alusmäärus on veel väljatöötamisel ning seetõttu on keeruline strateegiakavale täpset ajagraafikut seada. KSH protsessi ajakava on aga otseses sõltuvuses ÜPP strateegiakava ajakavaga ja vastupidi. Paralleelselt KSH programmi ja aruande koostamisega toimuvad strateegiakava koostamise töörühmade kohtumised ning strateegiakava sekkumiste välja töötamised. KSH aruande eelnõu saab kokku panna strateegiakava sekkumiste kujundamise järgselt.

Tabel 2. KSH läbi viimise orienteeruv ajakava

Tegevus	september 2019	oktoober 2019	november 2019	detsember 2019	jaanuar 2020	veebruar 2020	märts 2020	aprill 2020	mai 2020	juuni 2020	juuli 2020	august 2020	september 2020	oktoober 2020	november 2020	detsember 2020	Märkused
KSH programmi eelnõu koostamine																	
KSH programmi nõuetele vastavuse kontrollimine (MeM[1])																	14 päeva jooksul
KSH programmi kohta asjaomastelt asutustelt																	seisukohtade

[1] Maaeluministeeriumile (MeM) on siinkohal viidatud kui ÜPP strateegiakava koostamise korraldajale

Tegevus	september 2019	oktoober 2019	november 2019	detsember 2019	jaanuar 2020	veebruar 2020	märts 2020	aprill 2020	mai 2020	juuni 2020	juuli 2020	august 2020	september 2020	oktoober 2020	november 2020	detsember 2020	Märkused
seisukoha küsimine																	esitamine 30 päeva jooksul
Seisukohtade läbi vaatamine ja ettepanekute tegemine programmi täiendamiseks (MeM)																	14 päeva jooksul
Seisukohtade alusel KSH programmi täiendamine, seisukohtade arvestamine / mittearvestamise põhjendamine																	
Täiendatud KSH programmi kontrollimine (MeM)																	14 päeva jooksul
KSH programmi avalik väljapanek																	kestab vähemalt 14 päeva
KSH programmi avalik arutelu																	
Tehtud ettepanekutega arvestamine / mittearvestamise põhjendamine ja KSH programmi täiendamine																	
KSH programmi nõuetele vastavuse kontrollimine, otsusest teavitamine (MeM)																	30 päeva jooksul
KSH aruande eelnõu koostamine																	
KSH aruande nõuetele vastavuse kontrollimine																	21 päeva jooksul
KSH aruande kohta asjaomastelt asutustelt seisukoha küsimine																	seisukohtade esitamine 30 päeva jooksul

Tegevus	september 2019	oktoober 2019	november 2019	detsember 2019	jaanuar 2020	veebruar 2020	märts 2020	aprill 2020	mai 2020	juuni 2020	juuli 2020	august 2020	september 2020	oktoober 2020	november 2020	detsember 2020	Märkused
Seisukohtade läbi vaatamine ja ettepanekute tegemine aruande täiendamiseks (MeM)																	14 päeva jooksul
KSH aruande täiendamine, seisukohtade arvestamine / mittearvestamise põhjendamine																	
Täiendatud KSH aruande kontrollimine (MeM)																	21 päeva jooksul
KSH aruande avalik väljapanek																	kestab vähemalt 21 päeva
KSH aruande avalik arutelu																	
Tehtud ettepanekutega arvestamine / mittearvestamise põhjendamine ja KSH aruande täiendamine																	
KSH aruande kooskõlastamine asjaomaste asutustega																	Kooskõlastamine 30 päeva jooksul
KSH aruande nõuetele vastavuse kontrollimine, otsusest teavitamine, hindamise tulemuste arvesse võtmine (MeM)																	

8 LISAD

LISA 1. KSH JUHTEKSPERDI KEHJS § 34 LÕIKE 4 PUNKTI 6 KOHANE KINNITUS

Lisatud digitaalselt allkirjastatud eraldi dokumendina

LISA 2. ASJAOMASTE OSAPOOLTE SEISUKOHAD JA NENDEGA ARVESTAMINE

Osapool	Ettepanek/märkus	Selgitused ettepanekuga arvestamise kohta
Keskkonna-ministeerium, 29.11.2019	ÜPP strateegiakava peab arvestama PõKa-s tooduga, kuid tuleb silmas pidada, et sama olulised on riigis olevad teisedki valdkondlikud arengukavad ning strateegiakava koostamisel tuleb arvestada erinevate valdkondade prioriteetidega. Sellest lähtuvalt esitame antud lausele uue sõnastusettepaneku: „ÜPP strateegiakava koostamisel on oluline, et lähtutakse riigis olevatest valdkondlikes arengukavades seatud prioriteetidest.“	KSH programmi koostajad on samal seisukohal, et teiste arengukavade prioriteete tuleb arvestada samaväärselt PõKa-ga ning programmis toodud sõnastus on üle vaadatud ja kohandatud, et see lähenemine oleks ka lugejale paremini arusaadav.
	Palume lisada strateegiliste alusdokumentide loetellu ELi bioloogilise mitmekesisuse strateegia ja looduskaitse arengukava aastani 2020.	Ettepanek on arvesse võetud. Siseriiklike dokumentide nimekirja on lisatud looduskaitse arengukava aastani 2020. Bioloogiline mitmekesisus on täiendusena lisatud rahvusvahelisi keskkonnaalaseid kokkuleppeid käsitlevasse lõiku.
	Lk 8: „Seejuures on KSH käsitlusulatuseks eelkõige mõjud, mis avalduvad läbi keskkonnaelementides (maastik, mullastik, pinna- ja põhjavesi, välisõhk, jm) toimuvate muutuste.“ Palume sulgudes olevasse loetellu lisada elupaigad ja liigid.	Ettepanek on arvesse võetud.
	Lk 8: „Eraldiseisvalt käsitletakse KSH aruandes mõju Natura 2000 võrgustiku aladele. Tulenevalt strateegiakava iseloomust ja eesmärkidest ning üldistuse astmest piirdutakse mõju hindamisel eeldatavalt Natura eelhindamise läbi viimisega.“ Palume lisada, et kui eelhindamise tulemusena selgub, ÜPP strateegiakava	KSH programmi sõnastust on vastavas osas täiendatud. Rõhutame siiski ka KSH programmis toodud selgitusi ÜPP strateegiakava iseloomu, eesmärkide ja ulatuse kohta.

Osapool	Ettepanek/märkus	Selgitused ettepanekuga arvestamise kohta
	elluviimise ebasoodne mõju Natura 2000 aladele ei ole välistatud, tuleb KSH raames läbi viia Natura 2000 asjakohane hindamine	
	Lk 8: „Samas võetakse KSH läbi viimisel lisaks lokaalsele ja regionaalsele mõjule asjakohasusel arvesse ka globaalsema iseloomuga keskkonnaprobleeme ja rahvusvahelisi keskkonnaalaseid kokkuleppeid (nt seotuna kliimamuutustega või Läänemere kaitsega).“ Palume lisada sulgudes olevate näidete loetellu IPBES aruanded, Bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni Aichi eesmärgid ja sellele järgnev post 2020 elurikkuse strateegia.	Bioloogiline mitmekesisus ja Aichi eesmärgid on täiendusena lisatud rahvusvahelisi keskkonnaalaseid kokkuleppeid käsitlevasse lõiku. IPBES aruandeid ei ole teksti sisulise ühtluse huvides konkreetsesse lõiku lisatud, kuid arvestame nimetatud aruannetega KSH läbi viimisel ja vastava aruande koostamisel.
Keskkonnaamet, 27.11.2019	Arvestades ÜPP strateegiakava ja põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030 (edaspidi *PõKa*) omavahelist seost, teeb Keskkonnaamet ettepaneku, et käesoleva KSH käigus analüüsitakse ÜPP strateegiakava kooskõla PõKa KSH programmi ptk-s 3 nimetatud strateegiliste planeerimisdokumentidega. Nt ÜPP strateegiakava KSH programmi ptk-i 3 kindlasti lisada Säästev Eesti 21, Looduskaitse arengukava aastani 2020.	PõKa KSH programmis toodud nimekirjas ei ole eristatud kavasid, mis integreeriti või mida arvestati PõKa koostamisel üldisemalt ning kavasid/strateegiaid, mis on otseselt eraldi käsitletud KSH vastavusanalüüsis (võrdluseks saab vaadata KSH aruannet, milles kogu programmis toodud nimekirja eraldi ei analüüsita). Leiame, et kogu nimekirja käsitlus ÜPP strateegiakava aruandes ei ole vajalik, vaid tulenevalt KeHJS sõnastatud KSH eesmärkidest tuleb keskenduda eelkõige neile, mis seavad olulisemad keskkonnakaitse ja säästva arenguga seotud prioriteedid. Ühtlasi nõustume tehtud ettepanekuga tuua KSH programmis välja Säästev Eesti 21 ja Looduskaitse arengukava aastani 2020. Vastav täiendus on sisse viidud.
	Keskkonnaamet märgib, et kui Natura eelhindamisel selgub, et ÜPP strateegiakava elluviimisel ei ole välistatud	KSH programmi sõnastust on vastavas osas täiendatud. Rõhutame siiski ka KSH programmis toodud selgitusi ÜPP

Osapool	Ettepanek/märkus	Selgitused ettepanekuga arvestamise kohta
	(oluline) ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku alade kaitse eesmärkidele, siis tuleb ÜPP strateegiakava KSH käigus läbi viia ka Natura asjakohane hindamine.	strateegiakava iseloomu, eesmärkide ja ulatuse kohta.
	Keskkonnaamet palub ÜPP strateegiakava KSH programmi ptk s 4 välja tuua, kuidas on kavas hinnata mõju erinevatele keskkonnaelementidele. Nt, millise metoodika alusel hakatakse hindama ÜPP strateegiakava mõju Natura 2000 võrgustiku aladele (milline olukord valitakse baasolukorraks, mis kriteeriume rakendatakse mõju olulisuse kirjeldamisel jmt	KSH programmis on selgitatud, et üldjuhul ei toimu kvantitatiivset hindamist, vaid hindamine on kvalitatiivne ja kirjeldav. KSH aruandes kirjeldatakse eksperthinnanguna, millised on ÜPP strateegiakava sekkumiste võimalikud negatiivsed või positiivsed mõjud ning jälgitakse nende mõjudega arvestamist (negatiivsete mõjude minimeerimist) strateegiakava sekkumistes. Mõju olulisust ei ole seejuures eeldatavalt võimalik väljendada läbi arvuliste sihtväärtuste vms. Mõju olulisuse hindamisel on seetõttu aluseks ekspertrühma hinnangud mõju põhimõttelise iseloomu ja võimaliku ulatuse kohta ning seotus/võimalikud vastuolud säästva arengu eesmärkidega. Sama toimub Natura-aladega arvestamisel (Natura eelhindamisel) - jälgitakse, millised on potentsiaalsed mõjud Natura-alade kaitse-eesmärkideks seatud elupaikadele ja liikidele ning Natura-alade terviklikkusele. Selgitatakse negatiivsete mõjude avaldumise võimalikkus. Arvestama peab, et ÜPP strateegiakava on oma iseloomult suunav dokument, mis loob eeldused mingiteks arenguteks ja püstitab eesmärgid, kuid nende arengute rakendumisele jääb paratamatult teatav määramatus. Nt toetusskeemid poollooduslike koosluste (elurikkust toetavale) hooldamisele, loob teatud eeldused poollooduslike koosluste pindala säilimiseks või ka nende ulatuse

Osapool	Ettepanek/märkus	Selgitused ettepanekuga arvestamise kohta
		suurenemiseks ning seisundi parandamiseks. Samas ei saa täpselt määratleda, millistes piirkondades ja/või millises ulatuses sihtrühmad neid skeeme reaalselt rakendavad ja kasutavad. Seetõttu ei ole KSH käigus eeldatavalt võimalik kasutada meetodeid, mis võrdlevad näiteks mingi elupaigatüübi pindalalist muutust, võrdluses baasolukorraga vms. Küll aga saab KSH raames analüüsida, kas toetusskeemi tingimused soodustavad elupaikade ja liikide kaitset, ning teha vajadusel täiendavaid ettepanekuid. KSH programmi sõnastust on vastavas osas täiendatud.
	Keskkonnaamet teeb ettepaneku ÜPP strateegiakava KSH programmi lk 9 loetelusse lisada kaitstavad loodusobjektid, Natura 2000 võrgustiku alad, vee-elustik.	Ettepanek on arvesse võetud.
	ÜPP strateegiakava KSH programmi ptk-i 6 asjaomaste asutuste loetelusse lisada ka Keskkonnaamet kui kaitstavate loodusobjektide valitseja.	Ettepanek on arvesse võetud.
Rahandus-ministeerium, 25.11.2019	Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020 on üks strateegia, mis kehtib kuni aastani 2020, mistõttu tuleb analüüsida regionaalarengu strateegias seatud eesmärkide ajakohasust/asjakohasust ning vajab eraldi käsitlust KSH aruandes.https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/eesti_regionaalarengu_strateegia_2014-2020.pdf Ettepanek: analüüsida regionaalarengu strateegias seatud eesmärkide ajakohasust/asjakohasust ning eraldi käsitleda KSH aruandes.	Võtame ettepaneku arvesse, arvestame Eesti regionaalarengu strateegiaga vastavusanalüüsi läbi viimisel.

Osapool	Ettepanek/märkus	Selgitused ettepanekuga arvestamise kohta
	Millest lähtuvalt on KSH käsitlusulatuseks määratud mõjud, mis avalduvad läbi keskkonnaelementide ja mitte mõju sotsiaal- majanduslikule keskkonnale? Mis kaalutlustel on otsustatud laiema vaatega sotsiaal-majanduslike mõjude hindamine teostada täiendava paralleelse protsessina toimuva ÜPP strateegiakava mõjude eelhindamise raames? Ettepanek: keskkonnamõjude hindamise ulatusse lülitada sotsiaal-majanduslike mõjude hindamine sh tuues välja milliseid ja millises ulatuses mõjude ilmnemist on oodata ning võimalikud negatiivseid mõjusid leevendavad lahendused	Kinnitame, et sotsiaalmajanduslikke mõjusid KSH aruandes käsitletakse. Jääme siiski seisukohale, et see käsitlus on asjakohane ulatuses, mis on vajalik KSH eesmärkide täitmiseks. KSH käsitlusulatus on määratud lähtuvalt KSH direktiivis ja KeHJS-s KSH läbi viimisele seatud eesmärkidest. Keskkonnamõju strateegilise hindamise eesmärk on arvestada keskkonnakaalutlusi strateegiliste planeerimisdokumentide koostamisel ning kehtestamisel, tagada kõrgetasemeline keskkonnakaitse ning edendada säästvat arengut. KSH roll on täiendada strateegiliste valikute arutelu, mis sageli keskendub just majanduse jätkusuutlikkusele, keskkonnakasu teemaga. Keskkonnaministeeriumi 2017. a välja antud keskkonnamõju strateegilise hindamise käsiraamat selgitab, et "*Arvestades KSH eesmärki – selgitada välja strateegiliste planeerimisdokumentidega eeldatavalt kaasnev keskkonnamõju ja leevendada ebasoodsat mõju – tuleb ka sotsiaalse ja majandusmõju hindamisel lähtuda nende mõjust looduskeskkonnale*." Lisaks märgime, et sotsiaalmajanduslike mõjude hindamine ei ole otseselt tehtud eelhindamise ülesandeks, vaid viide eelhindamisele on KSH programmis sisse toodud andmaks informatsiooni, et teatud lisateavet valdkondlikele küsimustele leiab ka eelhindamise aruandest.
Eesti Keskkonna-ühenduste Koda,	Teeme ettepaneku täiendada ptk 3 ning lisada seotud strateegiliste dokumentide hulka ka poollooduslike	Ettepanek on arvesse võetud. Tegevuskavaga arvestatakse vastavushindamise läbi viimisel.

Osapool	Ettepanek/märkus	Selgitused ettepanekuga arvestamise kohta
15.11.2019	koosluste tegevuskava	
	Teeme ettepaneku täpsemalt määratleda KSH ulatus ning arvestada sealjuures ka bioloogilise mitmekesisuse näitajatega ning kliima aspektiga. Praeguses sõnastuseson KSH ulatusest juttu vaid ühes lauses, milles elurikkust või bioloogilist mitmekesisust, samuti kliimaaspekte mainitud ei ole, vt ptk 4 lk 8: "Seejuures on KSH käsitlusulatuseks eelkõige mõjud, mis avalduvad läbi keskkonnaelementides (maastik, mullastik, pinna- ja põhjavesi, välisõhk, jm) toimuvate muutuste."	Ettepanek on arvesse võetud. KSH programmi täiendamisel on ptk 5 arvestamist leidvaid mõjuvaldkondi täpsustatud. KSH ekspert eeldab ka, et nimekiri arvestamist/välja toomist vajavatest aspektidest võib KSH aruande koostamise käigus jooksvalt veel täieneda.
	Teeme ettepaneku täpsemalt käsitleda ja avada bioloogilise mitmekesisuse mõiste antud kontekstis, vt pkt 5 eeldatavalt kaasneva keskkonnamõju loendis. Kindlasti tuleks eraldi välja tuua pool-looduslikud kooslused ning ka põllumajanduse geneetiline ressurss (põlised taimesordid ja loomatõud).	Ettepanek on arvesse võetud. KSH programmi täiendamisel on ptk 5 arvestamist leidvaid mõjuvaldkondi täpsustatud. Ühtlasi on nõustutud, et kirjas näidetena välja toodud poollooduslikud kooslused (nende ulatus ja seisund) ning geneetilised ressursid on arvestamist vajavad aspektid.
	Teeme ettepaneku käsitleda ptk 5 nimetatud valdkondadele täiendavalt ja eraldiseisvalt turvasmuldade kasutusega seonduvaid mõjusid.	Ettepanek on arvesse võetud. Mõju mullastikule on arvestamist vajav valdkond ning selle käsitlemisel arvestatakse ka ÜPP strateegiakava sekkumiste võimalikku mõju turvasmuldadele.
	Samuti teeme ettepaneku võtta täiendava mõjuna käsitluse alla ka metsamaade kuivendus vastavalt järgnevatele juhistele. Nimelt on Soomes LYKE soovituseks (vt http://www.ilmase.fi/site/wp-content/uploads/2018/06/valmis_suometsatietokortti_nettiin.pdf) korraldada kuivendus nõnda, et keskmine pinnaseveetase ei tohiks jääda sügavamale kui 30 cm	Nõustume, et kuivendussüsteemide keskkonnamõjuga tuleb KSH käigus arvestada. Viidatud juhendmaterjalidega tutvutakse ning nende arvestamist kaalutakse lähemalt ÜPP strateegiakava edasise koostamise ja KSH läbi viimise käigus.

Osapool	Ettepanek/märkus	Selgitused ettepanekuga arvestamise kohta
	maapinnast, mis on piisav puude juurdekasvu tagamiseks. Puistu suudab ise liigvett vähendada läbi võra toimuva aurumise. Kujunenud hüdroloogilise režiimi hoidmiseks on oluline vältida lageraiet, mis võib viia raiutud ala kiire soostumiseni ja takistab taasmetsastumist. Ühtlasi hoitaks sellega kokku kulusid kuivendamisele ja loodaks eelduses pinnases seotud süsiniku säilimiseks turbana. Viimane on kindlasti mõttekoht kogu avaliku raha eest toetatava kuivendustegevuse teostamise vajalikkusele kliimamuutuste põhjuste leevendamise kontekstis nii era- kui riigimetsades.	
	Teeme ettepaneku ptk 6 nimetada KSH osapooltena lisaks riigiasutustele ära ka teised kaasatavad osapooled, kes osalevad KSH protsessis ka väljaspool avalikustamisi.	Ettepanek on arvesse võetud.
Aleksei Lotman (juhtrühma liige), 01.11.2019	Juhin tähelepanu, et põllumajandusega seotud elurikkus (bioloogiline mitmekesisus), mis on ka uue perioodi ÜPP strateegiakavade üheks eeldatavaks erieesmärgiks, vajab suuremat ja selgemat tähelepanu, kui praeguses programmi eelnõus näha. Näiteks pk 4 (KSH ulatus ja metoodika) ei maini elurikkust otsesõnu isegi mitte nn. keskkonnaelementide lühiloendis. Elurikkusega seoses on küll nimetatud Natura 2000 võrgustikku, kuid ka selle käsitlus on sedavõrd lakooniline, et ei võimalda mõista, mida ja kuidas tegelikult hindama hakatakse. Pk 5 küll mainitakse mõju bioloogilisele mitmekesisusele, kuid seegi on liiga lakooniline. Näiteks isegi ei mainita	Märkuseid on arvesse võetud. KSH programmi täiendamisel on ptk 5 arvestamist leidvaid mõjuvaldkondi täpsustatud. Nõustume seejuures, et kirjas näidetena välja toodud poollooduslikud kooslused (nende ulatus ja seisund), geneetilised ressursid ja mullaelustik on arvestamist vajavad aspektid. KSH programmis on selgitatud, et üldjuhul ei toimu kvantitatiivset hindamist, vaid hindamine on kvalitatiivne ja kirjeldav. KSH aruandes kirjeldatakse eksperthinnanguna, millised on ÜPP strateegiakava sekkumiste võimalikud negatiivsed või positiivsed mõjud ning jälgitakse nende mõjudega arvestamist (negatiivsete mõjude minimeerimist)

Osapool	Ettepanek/märkus	Selgitused ettepanekuga arvestamise kohta
	selliseid põllumajandusega seotud elurikkuse olulisemaid tahke nagu kõrge loodusväärtusega põllumajandus, mille olulisemaks aspektiks on poollooduslike koosluste jätkuv karjatamine/niitmine; samuti nimetamata on jäänud põllumajanduse geneetilised ressursid (põlised tõud ja sordid) või mullastiku elurikkus. Ka teiste oluliste mõjuvaldkondade juures, nagu näiteks mõju pinna- ja põhjaveele, on käsitlus väga üldine ega selgita, milliseid parameetreid täpsemalt ja kuidas tahetakse hinnata.	strateegiakava sekkumistes. Mõju olulisust ei ole seejuures eeldatavalt võimalik väljendada läbi arvuliste sihtväärtuste vms. Arvestama peab, et ÜPP strateegiakava on oma iseloomult suunav dokument, mis loob eeldused mingiteks arenguteks ja püstitab eesmärgid, kuid nende arengute rakendumisele jääb paratamatult teatav määramatus. Seetõttu ei ole KSH käigus eeldatavalt võimalik kasutada meetodeid, mis võrdlevad näiteks mingi elupaigatüübi pindalalist muutust, võrdluses baasolukorraga vms.

LISA 3. AVALIKU VÄLJAPANEKU AJAL KIRJALIKULT ESITATUD SEISUKOHAD JA NENDE VASTUSED

KESKKONNAAMET

Maaeluministeerium
anu.kalju@agri.ee

Teie 22.01.2020 nr 4.3-1/108

Meie 30.01.2020 nr 6-5/19/143-6

Ettepanekud „Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2021-2027" keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi kohta

Keskkonnaamet on tutvunud avalikul väljapanekul oleva „Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2021-2027" (edaspidi ÜPP) keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi KSH) programmiga.

Keskkonnaamet esitas 27.11.2019 kirjaga nr 6-5/19/143-4 keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi KeHJS) § 36^1 lg 4 alusel Maaeluministeeriumile oma seisukoha ÜPP KSH programmi kohta. Käesolevaga esitab Keskkonnaamet täiendavad ettepanekud ÜPP KSH programmi kohta:

1. Täiendatud ÜPP KSH programmi ptk 5 kohaselt: *„Seejuures arvestatakse KSH läbi viimisel vähemalt järgmiste valdkondadega, kus mõju ilmnemine on võimalik: mõju bioloogilisele mitmekesisusele (elusloodusele). /.../ Eraldi tähelepanu pööratakse mõjule kaitstavatele loodusobjektidele (kaitsealad, väääriselupaigad, üksikobjektid), sh mõjule Natura 2000 võrgustiku aladele."*

   Keskkonnaamet juhib tähelepanu, et ÜPP KSH aruande koostamisel tuleb Natura hindamine vormistada oma protseduuri ja hinnangust tulenevate õiguslike tagajärgede tõttu eraldiseisva (ala)peatükina, mitte ühe osana mõjudest bioloogilisele mitmekesisusele või mõjudest kaitstavatele loodusobjektidele.

   Keskkonnaamet ühtlasi rõhutab, et kui Natura eelhindamise tulemusena selgub, et ÜPP elluviimise mõju Natura 2000 aladele ei ole välistatud, siis tuleb ÜPP KSH käigus läbi viia ka Natura asjakohane hindamine. Natura asjakohase hindamise käigus saab vajadusel välja töötada alternatiivseid lahendusi ja leevendavaid meetmeid, seades arendustegevusele täiendavaid tingimusi. Natura eelhindamisel ei ole lubatud leevendavaid meetmeid arvestada.

2. Lähtuvalt ÜPP KSH programmis tehtud täiendustest märkida programmi ptk-s 6 Pille Antonsi nime juurde „Natura hindamine", mitte jätta üksnes „Natura eelhindamine". „Kaitsealused objektid" sõnastada „kaitstavad loodusobjektid".

3. Keskkonnaamet teeb ettepaneku panna ÜPP KSH programmi ptk-s 7 toodud tabelis ÜPP koostamise ja KSH etapid koos tähtaegadega kõrvuti, sidudes need omavahel ühtseks protsessiks. See annaks infot ka avalikkusele, millal midagi toimub.

Narva mnt 7a / 15172 Tallinn / Tel 680 7438 / Faks 680 7427 / e-post: info@keskkonnaamet.ee / www.keskkonnaamet.ee / Registrikood 70008658

Keskkonnaamet ühtlasi märgib, et Maaeluministeeriumi 22.01.2020 kirja nr 4.3-1/108 kohaselt ÜPP KSH programmiga on võimalik tutvuda 20.01-03.02.2020, ettepanekuid programmi kohta saab esitada Maaeluministeeriumile kuni 03.02.2020.

Keskkonnaamet juhib tähelepanu, et tulenevalt KeHJS § 37 lg-test 3 ja 4 KSH programmi valmimisel korraldatakse KSH programmi avalik väljapanek ja avalik arutelu, avaliku väljapaneku kestus peab olema vähemalt 14 päeva. Igaühel on õigus KSH programmi avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu ajal tutvuda KSH programmi ja muude asjakohaste materjalidega ning esitada programmi kohta ettepanekuid, vastuväiteid ja küsimusi ning saada neile vastuseid. Antud juhul Maaeluministeerium saatis ÜPP KSH programmi avalikustamise teate (kirja) siis, kui programmi avalik väljapanek oli juba alanud, mistõttu kirja saajatele jäi ÜPP KSH programmiga tutvumiseks ja programmi kohta ettepanekute esitamiseks vähem aega kui 14 päeva. Keskkonnaamet palub Maaeluministeeriumil edaspidi ÜPP KSH avalikustamise teated saata enne avalikustamise perioodi algust.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Rein Kalle
juhataja
keskkonnaosakond

Irma Pakkonen 6807403
irma.pakkonen@keskkonnaamet.ee

MAAELUMINISTEERIUM

Rein Kalle
Keskkonnaamet

Teie: 30.01.2020
Meie: 13.02.2020 nr 4.3-1/108-3

Vastuskiri Keskkonnaameti ettepanekutele ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2021-2027 keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi kohta.

Austatud härra Kalle

Täname Teid ettepanekute esitamise eest ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) strateegiakava 2021–2027 keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) programmi kohta.

Esimeses punktis toote välja, et ÜPP KSH aruande koostamisel tuleb Natura hindamine vormistada eraldiseisva (ala)peatükina ning kui Natura eelhindamise tulemusena selgub, et ÜPP elluviimise mõju Natura 2000 aladele ei ole välistatud, siis tuleb ÜPP KSH käigus läbi viia ka Natura asjakohane hindamine. Leiame, et esitatud ettepanekud on asjakohased ning võetakse arvesse, hindamise kohta on programmi tehtud ka vastavasisuline märge.

Samuti soovitate ptk-s 6 lisada Pille Antonsi nime juurde „Natura hindamine" ning „Kaitsealused objektid" sõnastada „kaitstavad loodusobjektid". Teie esitatud täiendused on arvesse võetud ning programmi sisse viidud.

Järgmise ettepanekuna soovitate ÜPP KSH programmi ptk-s 7 toodud tabelis ÜPP strateegiakava koostamise ja KSH etapid panna koos tähtaegadega kõrvuti, sidudes need omavahel ühtseks protsessiks. Strateegiakava koostamise piiritletud ajalisi etappe ja konkreetseid tähtaegu ei ole praeguses etapis paraku võimalik välja tuua ning tabelisse lisada. Uue perioodi ühise põllumajanduspoliitika alusmäärus on veel väljatöötamisel ning seetõttu on keeruline hetkel strateegiakavale täpset ajagraafikut panna. Kõnealusesse peatükki lisatakse täiendavad selgitused protsesside paralleelse koostamise ja omavahelise ajalise seotuse kohta.

Tulenevalt KeHJS § 37 lg 1 teavitas Maaeluministeerium ÜPP KSH programmi avaliku väljapaneku algusest ning avaliku arutelu toimumisest Ametlikes Teadaannetes 17.01.2020. Vastavalt teadaandes toodule, oli võimalik KSH programmiga tutvuda Maaeluministeeriumis (valvelauas) ning Maaeluministeeriumi kodulehel. Täiendatud KSH programm koos saabunud ettepanekutega on peatselt leitav https://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/upp-strateegiakava-2021-2027/seire-ja-hindamine

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Tiina Saron
Kantsler

Anu Kalju, 625 6296, anu.kalju@agri.ee

Lai tn 39 // Lai tn 41 / 15056 Tallinn / 625 6101/ info@agri.ee / www.agri.ee
Registrikood 70000734

From: Britt-Marena Tiikmaa <Britt-Marena.Tiikmaa@fin.ee>
Sent: esmaspäev, 3. veebruar 2020 17:30
To: Anu Kalju <Anu.Kalju@agri.ee>
Subject: Ettepanek ÜPP KSH programmile

Tere

Rahandusministeeriumil on üks ettepanek seoses Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2021-2027“ keskkonnamõju strateegilise hindamise programmiga (Maaeluministeeriumi 22.01.2020 kiri nr 4.3-1/108).

Rahandusministeeriumi eestvedamisel on koostamisel perioodi 2021-2027 Euroopa Liidu vahendite ühtekuuluvuspoliitika fondide (Euroopa Regionaalarengu Fond, Euroopa Sotsiaalfond, Ühtekuuluvusfond) ühtne rakenduskava koos partnerlusleppega. Partnerluslepe hõlmab ühisosa Eesti maaelu arengukava ning merendus- ja kalandusfondi rakenduskavaga. Palun ÜPP seoste analüüsil muude planeerimisdokumentidega arvestada ka paralleelselt koostatavat perioodi 2021-2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika rakenduskavaga.

Lugupidamisega

Britt-Marena Tiikmaa
Riigieelarve osakond
Rahandusministeerium
tel 611 3682

Säästa loodust ja ära prindi seda e-kirja!

Käesolev e-kiri võib sisaldada asutusesiseseks kasutamiseks tunnistatud teavet.
This e-mail may contain information which is classified for official use.

MAAELUMINISTEERIUM

Britt-Marena Tiikmaa
Rahandusministeerium

Teie: 03.02.2020
Meie: 13.02.2020 nr 4.3-1/108-4

Vastuskiri Rahandusministeeriumi ettepanekutele ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2021–2027 keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi kohta.

Austatud proua Tiikmaa

Täname Teid ettepanekute esitamise eest ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) strateegiakava 2021–2027 keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) programmi kohta.

Toote oma kirjas välja, et Rahandusministeeriumi eestvedamisel on koostamisel perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu vahendite ühtekuuluvuspoliitika fondide ühtne rakenduskava koos partnerlusleppega. Sellest lähtuvalt soovitate ÜPP seoste analüüsil muude planeerimisdokumentidega arvestada ka paralleelselt koostatavat perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika rakenduskava. Võtame Teie ettepaneku arvesse ning KSH aruandes tuuakse välja seosed ühtekuuluvuspoliitika rakenduskavaga. Samas rõhutame, et tulenevalt ajakavast (dokumentide paralleelsest koostamisest) ning asjaolust, et KSH aruandes keskendutakse keskkonnaeesmärkidele, ei ole ette näha detailsemat vastavusanalüüsi teostamist.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Tiina Saron
Kantsler

Anu Kalju
625 6296 anu.kalju@agri.ee
Lai tn 39 // Lai tn 41 / 15056 Tallinn / 625 6101/ info@agri.ee / www.agri.ee
Registrikood 70000734

LISA 4. AVALIKU ARUTELU PROTOKOLL

Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2021-2027 keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi avaliku arutelu protokoll

Aeg: 06.02.2020 kell 14.00-15.00

Koht: Maaeluministeeriumi suur saal, Lai 39 / Lai 41, Tallinn

Osalejad: Pille Antons ja Agnes Saks (ELLE OÜ), Riina Maruštšak (Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda), Livi Rooma (Põllumajandusuuringute Keskus), Eleri Pulk ja Kairi Pääsuke (Keskkonnaministeerium), Anu Kalju, Kristine Hindriks, Joosep Lukk (kõik Maaeluministeeriumist).

Protokollija: Anu Kalju

Pille Antons tegi ülevaate ÜPP strateegiakava 2021–2027 koostamisest ning selle KSH programmist – mõju hindamise põhimõtetest, mõjuvaldkondadest ja programmile laekunud ettepanekutest.

Arutelu:

Maaeluministeerium: KSH programmi ajakava kommentaariks – liigume paralleelselt strateegiakavaga. Eesti on oma strateegiakava koostamisega jõudnud EL-i poolsest tegevusest ette - EL-is tegeletakse alles SWOT analüüside ja vajaduste kindlaksmääramisega.

- Kui programmi koostamist alustasime, kas me Euroopa Rohelise Kokkulepe ka välja tõime?

  ELLE OÜ: Eraldi seda programmis välja toodud ei ole, aga kaalume selle arvestamist.

- Kui palju on töögruppide tööst sisendit tulnud?

  ELLE OÜ: Sisendit ikka saame. Oleme sunnitud töögruppides osalemist optimeerima ja igale poole ei jõua. Erinevate osapoolte konkreetsed ettepanekud saab asjakohasusel taustinformatsioonina välja tuua KSH-s, isegi, kui need sekkumiste lõppversioonidesse ei jõua. Näiteks EKO seisab konkreetselt keskkonnaeesmärkide eest ja nende jagatav taustinfo on kasulik ka meile, kuigi meie peame arvestama nii keskkonna- kui ka sotsiaalsete mõjudega ja otsima tasakaalu.

- Natura alade puhul ei saa ju sotsiaalsete vaatepunktide suunas minna?

  ELLE OÜ: Jah, Natura hindamise puhul on teistmoodi.

- Kas te hindate ka osapoolte tasakaalu töögrupis?

ELLE OÜ: Otseselt mitte, kuid põhimõtteliselt vaatame, kas kõigi huvigruppide arvamused jäävad kõlama.

- Kas eriarvamused peaksid ka sekkumislehtedel välja toodud olema?

  ELLE OÜ: Sekkumislehtedel pigem mitte. KSH aruandes me ka ei too eraldi seisukohti välja. Vajadusel leiab kajastamist, et strateegiakava koostamisel on erinevaid lahendusi kaalutud. Samuti saame vajadusel anda selgitusi, miks on mingi kompromisslahendus kujunenud. Tähelepanu pöörame siis, kui midagi, mis ka meie arvates on oluline, pole piisavalt arvesse võetud. Kui leitakse, et mingi info, mis on sekkumislehelt välja jäänud, vajab kuskil kajastamist, siis asjakohasusel saab selle lisada KSH aruandesse.

- Kas praegused töögruppide memod on teie arvates piisavalt detailsed?

  ELLE OÜ: Me ei saa seda ette öelda, millised need täpsemalt olema peaksid.

  Maaeluministeerium: Memo detailsusaste sõltub väga palju töögrupi juhist ja tema töökorraldusest. Üldine lähenemine on memo puhul pigem üldsõnalisem, eriarvamused ja ettepanekud tuleks kindlasti välja tuua. Pikemad memod on töögrupi juhtidel kindlasti lauasahtlis olemas ja siis tuleks juba nendega kontakteeruda.

- Kas te olete hinnanud ka juhtkomisjoni liikmete koosseisu, kas see on tasakaalus (keskkonna ja kliima aspektidest vaadelduna)?

  ELLE OÜ: Me ei ole seda niimoodi hinnanud. Juhtkomisjoni on kaasatud erinevad osapooled ja kõik nendest ei saa esindada keskkonnavaldkonda.

  Maaeluministeerium: Protsessi mõttes kinnitab strateegiakava sekkumised ikkagi lõpuks Vabariigi Valitsus. Juhtkomisjon on pigem nõuandev kogum ja teeb valiku mõttes ettepanekuid.

- Kas või kui palju te plaanite tähelepanu pöörata indikaatoritele?

  ELLE OÜ: KSH raames me ise pole plaaninud indikaatoreid välja töötada, kuid vastavushindamise raames me saame strateegiakava indikaatoreid võrrelda teiste arengukavadega.

- Kas jälgite, kuidas valideeruvad indikaatorid strateegiakava sisuga? Kas eesmärk vastab selle taha pandud indikaatorile?

  ELLE OÜ: Kindlasti peame sellele tähelepanu pöörama keskkonnaindikaatorite poolelt. Seda hinnatakse ilmselt lähemalt paralleelselt toimuva eelhindamise raames.

  Maaeluministeerium: Eelhindamisel seda kindlasti hinnatakse ja tegelikult peaksime ka KSH osas vaatama, kas ja kuidas keskkonnaindikaatoritega arvestama peaksime.

- Kui põllumajanduse mõju hakatakse hindama läbi liikide ja elupaikade muutuste, kas te plaanite ka seda arvesse võtta kuidagi? Soovitame uurida loodusdirektiivi aruannet, mis sai just esitatud.

ELLE OÜ: Ma ei julge hetkel lubada, kas me saame hindamist sellisel tasemel teha, kuid me saame uuringutele ja seire tulemustele tähelepanu pöörata ja viidata. Vaatame ja kaalume nende dokumentide kasutamist.

– Programmis on kirjas, et täiendav sotsiaal-majanduslike mõjude hindamine toimub paralleelselt eelhindamise protsessis. Mida see endast kujutab?

Maaeluministeerium: Euroopa Komisjonile esitatava kohustusliku eelhindamise teeb Maaülikool, kes just alustas selle protsessiga. Nad vaatavad üle kõik muud sekkumistega seonduva ja KSH-st välja jäävate mõjude hindamise. Lisaks hinnatakse rahaliste vahendite kasutamist. Kõik valmivad dokumendid lisatakse ka Maaeluministeeriumi kodulehele.

Lisaks esitati KSH programmi avaliku arutelu ajal üks kirjalik küsimus, mille vastus paluti lisada programmile.

– Kuivõrd on ÜPP KSH seotud varasema PõKa KSH-ga, sh millistes suundades ÜPP KSH läheb sügavamaks /detailsemaks?

ELLE OÜ: ÜPP KSH raames arvestame vähemalt vastavushindamises PõKa-ga. PõKa KSH-ga me otsest sidusust siiski ei näe. Tulenevalt PõKa KSH üldistusastmest ei võeta sealt tõenäoliselt otsest sisendit, samuti ei ole eesmärgiks seatud PõKa KSH edasiarendamist või selles protsessis esitatud, kuid vastamata jäänud küsimuste, katmist. Lähtume ettepanekutest ja küsimustest, mis keskkonnaühendused ja teised osapooled tegid strateegiakava KSH programmile.

Eeldame, et teatud valdkondades saab ÜPP KSH minna mõnevõrra põhjalikumaks, kuid hindamine jääb siiski kvalitatiivseks (mõjude suurust konkreetselt mõõta ja arvuliselt väljendada pole võimalik). Mõjude hindamine täpsustub nendes osades, kus strateegiakava detailsus on suurem kui PõKa detailsus. Nt, kui strateegiakavaga seatavad nõuded/kitsendused taimekaitsevahendite kasutamisele karmistuvad, leevenduvad või jäävad samaks, võrdluses seniste toetusskeemidega, saab ka hinnanguid andes tugineda sellele konkretiseeritud infole.

Kõik esitatud ettepanekud ja küsimused vaadatakse üle ning vajadusel täiendatakse KSH programmi. Täiendatud KSH programm pannakse üles Maaeluministeeriumi kodulehele.

Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond: Euroopa investeeringud maapiirkondadesse

Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2021-2027 keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi avalik arutelu 06. veebruaril 2020

Toimumise koht Maaeluministeeriumi suur saal

Osaleja	Allkiri
Rūna Maruštšak	
Ann Kalju	
Pille Antons	
Ivi Rooma	
Agnes Saks	
Joosep Lukk	
Kristina Hindrik	
Eleri Pulk	
Kairi Pääsuke	